

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Державне управління, 1(17), 16-20
УДК 321:316.3(477)
DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/17-3/7>

Валентина Гошовська, д-р політ. наук, проф.
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3011-4450>
e-mail: v.goshovska@gmail.com

Ігор Рейтерович, канд. політ. наук, доц.
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7852-1373>
e-mail: reiterovych@gmail.com

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовано особливості політичного процесу в Україні, досліджено його місце серед інших соціальних процесів, а також визначено ключові проблеми та перспективи розвитку. Підтверджено, що політичний процес є формою функціонування політичної системи суспільства, що розвивається у просторі та часі, а також відображає реальну взаємодію суб'єктів публічної політики.

Визначено, що в Україні політичний процес не є лінійним, будь-який консенсус між ключовими акторами процесу щодо його цілей або засобів апріорі неможливий, відбувається постійне хитання між демократичними та авторитарними тенденціями, а переважна більшість політичних дій та рішень мають кулуарний або тіньовий характер.

Зазначено, що ключовими факторами, що впливають на політичний процес в Україні, є трансформація інституційної системи, роль груп інтересів і груп тиску, а також система цінностей та поведінковий код вітчизняної політичної еліти. Доведено, що сьогодні в Україні сформувалася своєрідна інституційна пастка – неефективна самопідтримувальна стабільна інституційна рівновага, що базується на сукупності формальних та неформальних політичних інститутів у політичному процесі, яку ніхто з головних політичних акторів не зацікавлений змінювати. Це пов'язано з тим, що в інституційній пастці політичні еліти можуть отримувати ренту (фактично "грабувати" країну в економічному плані) і залишатися при владі. Водночас деякі інституційні зміни, які відбулися в Україні після 2014 року, сприяють поступовому виходу нашої країни з інституційної пастки (ідеться про значне розширення спроможності організації громадянського суспільства; початок повномасштабної реформи судової системи; децентралізацію та реформу державної служби, ширше – формування системи публічного управління; зміну зовнішньополітичних пріоритетів). Показано, що в найближчій перспективі слід зосередитися на дослідженні ролі представницьких органів державної влади в політичних процесах, оскільки саме через них громадяни стають ближчими до процесу публічного управління.

Ключові слова: політичний процес, політичні інститути, інституційна пастка, групи інтересів, фінансово-промислові групи.

Вступ. Після відновлення Незалежності України в 1991 р. політичний процес у нашій державі передусім був спрямований на формування та подальшу розбудову політичних інститутів, а також їх демократизацію. При цьому зазначені процеси відбувалися в умовах надзвичайно гострої соціально-економічної, політичної та світоглядної кризи. Адже постколоніальний або демократичний транзит в Україні (як, до речі, і в інших державах колишнього СРСР) від самого початку зіштовхнувся з "фундаментальними проблемами державності, створення нації, відносинами з національними меншинами та колишніми метрополіями. Чотирма складовими елементами такого переходу стали демократизація, маркетизація, будівництво модерної держави і громадянської нації" [4, с. 177].

Зазначені фактори, безумовно, наклали свій відбиток на сутність і динаміку політичних процесів та визначили особливості й перспективи їхнього розвитку на багато років наперед. Зокрема, вони характеризуються певною хаотичністю, суттєвим домінуванням революційних механізмів над еволюційними, відсутністю загальноєвропейських стандартів і методів політичної боротьби, розвитком неформальних угод та правил, майже повною відсутністю орієнтирів суспільного розвитку, узгоджених з громадянами, тощо. Фактично можна стверджувати, що українське суспільство, на жаль, впродовж усіх років Незалежності перебуває у стані перманентних політичних криз.

Однак слід констатувати, що вищезазначені проблеми значною мірою відійшли на другий план після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. Українська влада та українське суспільство об'єдналися та наразі роблять усе для перемоги нашої країни. Відповідно, вектори розвитку політичного процесу та динаміка політичних відносин суттєво змінилися, реальна взаємодія ключових політичних інститутів та політичних акторів звелася до питань національної безпеки і оборони, а деякі формальні та неформальні політичні практики або суттєво трансформувалися, або взагалі припинили своє існування.

Водночас не викликає сумнівів той факт, що після перемоги питання визначення та аналізу ключових проблем і перспектив розвитку політичного процесу в Україні набуде особливої актуальності – передусім у контексті модернізації політичної системи країни як складової частини *національної системи стійкості*, а також завершення процесів європейської інтеграції.

Джерела. Концептуальні засади теорії та методів дослідження політичних процесів було закладено в роботах провідних зарубіжних учених у сфері політичної науки – Г. Алмонда, Д. Істона, Г. Пауелла, Л. Пая, Д. Мангейма, У. Ліпмана, Ф. Фукуями та інших.

Сучасний науковий підхід до дослідження політичних процесів економічними методами представлено у працях Г. Саймона, К. Ерроу, Е. Даунса та Д. Неша.

Серед вітчизняних дослідників значний внесок у зрозуміння теоретичних і практичних аспектів досліджу-

ваного нами феномену зробили Т. Бевз, В. Горбатенко, М. Горбатюк, Г. Зеленько, М. Кармазіна, І. Леонтєв, О. Ляшенко, О. Майборода, Ю. Мацієвський, О. Рафальський, З. Самчук, Ю. Шайгородський, Ю. Шаповал та інші.

Водночас слід зазначити, що окремі проблеми розвитку політичних процесів в Україні залишаються недостатньо висвітленими в академічній літературі, зокрема через появу нових факторів, викликів або перманентну зміну політичної кон'юнктури.

Методологія. Теоретичними та методологічними засадами статті є комплекс загальнонаукових (аналізу і синтезу, дедукції, індукції й узагальнення) та спеціальних наукових методів у сфері дослідження політичних інститутів і процесів. Зокрема, структурно-функціональний підхід застосовувався для розкриття сутності політичного процесу, а системний аналіз дозволив визначити ключові особливості політичного процесу в Україні. Компаративний аналіз використовувався для визначення відмінностей вітчизняного політичного процесу від загальноприйнятих світових практик. Нарешті, для з'ясування перспектив політичного процесу в Україні було застосовано пошуковий та прогностичний методи.

Результати. Почнемо з того, що політичний процес – "це форма функціонування політичної системи суспільства, яка еволюціонує у просторі та часі" [7, с. 517]. Цей процес відображає реальну взаємодію суб'єктів політики, яка здійснюється "не відповідно до намірів правлячої еліти та політичних лідерів, а в результаті дії багатьох різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів. Ця сукупність дій усіх суб'єктів політики щодо реалізації власних специфічних функцій у сфері влади й забезпечує розвиток або занепад політичної системи" [7, с. 517].

Важливо зазначити, що поняття "політичний процес" нерозривно пов'язане з поняттям "суспільство", оскільки будь-який процес взаємовідносин між людьми характеризується наявністю двох або більше індивідів. Тобто політичний процес має масовий характер та завжди охоплює великі групи людей. При цьому політичний процес може відбуватися виключно за умови існування та дотримання певних правил (інститутів), адже він є не лише результатом взаємодії певних політичних сил, але й способом. Логічним підсумком політичного процесу є політичне рішення – своєрідне колективне рішення або рішення суспільства.

Утім, в Україні громадяни (передусім середній клас) від початку фактично опинилися поза політичним процесом, відповідно, останній "визначається застоєм, корупцією і домінуванням еліт, які дають мало користі країні і мають невелику підтримку громадян" [9, с. 10]. Як наслідок, ідеться не стільки про нормальну "політику" (як публічну боротьбу за владу), скільки про так звану "війну еліт", в основі якої не розв'язання актуальних проблем країни та суспільства, а намагання "захопити державу", отримавши монопольний доступ до експлуатації державних ресурсів. Це, у свою чергу, призводить до кількох наслідків.

По-перше, в Україні політичний процес не є лінійним, тобто кожен його етап має як мінімум кілька варіантів розвитку, часто – діаметрально протилежних.

По-друге, будь-який консенсус між ключовими акторами процесу щодо його цілей або засобів апріорі неможливий.

По-третє, відбувається постійне хитання між демократичними та авторитарними тенденціями, на яке накладається поширення такого явища, як популізм.

Нарешті, по-четверте, переважна більшість політичних дій та рішень мають кулуарний або тінювий характер.

То що ж призвело до такої ситуації? Які ключові фактори (або проблеми) визначили подібну сутність та особливості вітчизняного політичного процесу? На нашу думку, таких факторів кілька.

Передусім ідеться про специфіку трансформації інституційної системи. За роки Незалежності в Україні склалася специфічна інституційна система, у якій формальні "правила" гри, закріплені відповідною нормативно-правовою базою, перебувають у своєрідному симбіозі з неформальними (і напівлегальними) практиками впливу фінансово-промислових груп (так званих олігархів). Час від часу останні вдавалися до фактичного "захоплення держави" шляхом концентрації влади в руках президента країни. Зрозуміло, що все це відбувалося в обхід Конституції України. У свою чергу, окремі президенти України (наприклад, В. Янукович) активно використовували інструменти неформального впливу на політичний процес – різноманітні корупційні практики, непотизм, укладання неформальних угод, клієнтелізм тощо. Парламент при цьому опинявся на межі реальних політичних процесів, втрачаючи свою суб'єктність. Хоча саме Верховна Рада України є найвищим представницьким органом у державі. Здійснюючи делеговану народом владу, вона визначає правові засади народного представництва, а також умови організації та діяльності інших рад. Крім того, виступаючи центром демократичних перетворень у країні, саме Верховна Рада України символізує рівень демократії, оскільки, як слушно зазначав ще французький соціолог П. Бурдьє, усі соціальні групи існують завдяки тому, що делегують свої повноваження юридичній особі або якомусь органу [10].

Цікаво, що громадяни України загалом поділяють необхідність вищезазначеного позиціонування Верховної Ради України. Емпіричним доказом цього є той факт, що однією з основних вимог Революції Гідності був перехід до парламентсько-президентської республіки, адже головна перевага парламентсько-президентської форми правління полягає в залученні значно більшої, ніж за змішаної чи президентської, кількості політичних акторів до ухвалення політичних рішень, чим створюються умови для усунення політичної монополії фінансово-промислових груп [1, с. 60].

По-друге, важливою у контексті політичних процесів є роль груп інтересів та груп тиску. Наприклад, "у країнах представницької демократії соціальні групи делегують право представляти і відстоювати власні інтереси в структурах влади своїм представникам, відповідно, основною функцією представницьких органів влади є досягнення балансу інтересів максимально можливої кількості соціальних груп" [2, с. 58]. Однак в Україні модель представництва інтересів є гібридною, тобто поєднує формальні та неформальні політичні практики, у результаті чого створюються умови для домінування олігархічних груп. Водночас в Україні на сьогодні лише формується модель неокорпоративізму, і цей процес триватиме ще кілька років. Аргументами на користь становлення саме цієї моделі є формування активного громадянського суспільства, здатного представляти та відстоювати свої інтереси; створення механізмів представництва функціональних інтересів у процесі налагодження взаємодії об'єднаних представників великого капіталу з політичними партіями (цілями зазначеної взаємодії є публічне та прозоре використання політич-

них інструментів представлення, захисту та узгодження інтересів зацікавлених сторін); поступове налагодження взаємодії влади і представників корпоративних груп інтересів; існування груп тиску, яким властиві неопублічні процеси узгодження інтересів бізнесу та держави, що мають наслідком прийняття органами державної влади рішень, які часто встановлюють різні преференції для конкретного бізнесу [8, с. 97].

Поки що ж в Україні існує гібридний політичний плюралізм. Зокрема, у період з 1990-х років до 1 січня 2020 року включно Міністерством юстиції України було зареєстровано 436 політичних партій ("реєстраційним піком" став 2015 р., коли зареєстрували 79 політичних сил) [3, с. 6]. Однак практично всі з наявних партій або існували виключно на папері, або були політичними надбудовами фінансово-промислових (олігархічних) груп. При цьому важко не погодитися з Г. Зеленько, яка стверджує, що "обійти правила, нав'язані фінансово-промисловими групами, практично неможливо через специфіку виборчого процесу. У цій конкуренції партії або змушені грати за правилами, які нав'язуються фінансово-промисловими групами, або ж їхні шанси перейти у вищу лігу зводяться практично до нуля" [6, с. 159].

До цього слід додати вкрай низьку інституційну спроможність організацій громадянського суспільства, що в результаті витісняє активних громадян на периферію політичного процесу та змушує фактично "вигризати" сфери компетенції для себе (тоді як у країнах сталої демократії держава радо ділиться власними компетенціями з громадянським суспільством).

По-третє, визначальною є специфіка ціннісної системи та поведінкового коду вітчизняної політичної еліти. В основі останніх, починаючи з середини 1990-х років, були чотири неформальні інститути: непотизм (кумівство), корупція (передусім політична), клієнтелізм та тіньова економіка (у 2021 році її рівень згідно з офіційними даними становив близько **30 % від обсягу офіційного ВВП, хоча частина експертів говорить про 55–60 %**). До цього слід додати поширену практику укладання у середовищі вітчизняного політикуму неформальних угод (в основі яких – принципи "політичної доцільності" та "правила гри для обраних"), що пов'язано, по-перше, з відсутністю взаємної довіри основних політичних акторів один до одного, а, по-друге, з бажанням політичних еліт максимально відсторонити громадян від процесу вироблення публічної політики в державі.

Зазначені неформальні політичні практики (довкола яких відбувається перманентна запекла боротьба за право їх формувати) призводять до такого вкрай небезпечного явища, як деінституціоналізація – тобто знищення старих інститутів без формування відповідної альтернативи. Наслідком цього є своєрідний політико-управлінський вакуум, що призводить до загального послаблення керованості державою, обмеження конституційно гарантованих прав і свобод людини та громадянина в Україні тощо.

Нарешті, по-четверте, слід звернути увагу на особливості взаємовідносин влади та бізнесу в контексті розвитку політичних процесів. В Україні ключовими акторами на сьогодні є фінансово-промислові (фінансово-політичні, олігархічні) групи, які після свого утворення почали активно використовувати політичні засоби впливу та поступово інтегруватися у владу. Значною мірою це було пов'язано з тим, що мета і причини формування фінансово-політичних груп на пострадянсько-

му просторі були зумовлені елементарною боротьбою нових власників підприємств за виживання в умовах кризової економіки, розриву усталених виробничих зв'язків, недосконалості законодавчої бази тощо. Тому частково фінансово-політична еліта в перехідних суспільствах фактично була змушена для захисту власних економічних інтересів використовувати політичні засоби впливу і поступово інтегруватися у владу. Крім того, це було викликано непрозорістю формальних відносин власності у структурі фінансово-промислових груп.

Водночас ця непрозорість відіграла певною мірою і позитивну роль, адже можливість оптимізації оподаткування та концентрація ресурсів на стратегічно важливих напрямках сприяла появі нових багатогалузевих господарських структур, які контролював національний капітал. У цій ситуації втрати державного бюджету, гальмування ринкових реформ, прояви корупції тощо стали неминучою платою за процес формування нової економічної системи та нової фінансово-політичної еліти.

Як наслідок, фінансово-промислові групи з часом трансформувалися в олігархічні, головними ознаками яких стали наявність власної депутатської групи або фракції у парламенті; делегування своїх представників у структури виконавчої влади; вплив на редакційну політику засобів масової інформації загальнодержавного масштабу тощо.

Оскільки великий бізнес є активним актором не лише соціально-економічних, а й політичних процесів у країні, його взаємодія з владою має принципове значення як для проведення реформ у різних сферах суспільного життя та вироблення публічної політики, так і функціонування держави загалом.

З одного боку, показовим є той факт, що практично всі представники вітчизняного великого капіталу (за деякими винятками) після початку війни зайняли відверто проукраїнську позицію – принаймні публічно. Зокрема, великий бізнес долучився як до оборони держави (купівля необхідного спорядження для армії, починаючи від бронезилетів та закінчуючи безпілотними літальними апаратами, будівництво оборонних споруд тощо), так і до вирішення соціально-гуманітарних питань (волонтерська допомога внутрішньо переміщеним особам, роздача продуктових наборів, допомога в організації гуманітарних коридорів). Крім того, представники вітчизняної фінансово-політичної еліти планують спільно з державою подати позови до міжнародних судів щодо компенсації збитків, завданих Росією.

З іншого боку, на сьогодні в Україні про завершення формування дієвої інституційної системи, здатної забезпечувати ефективну взаємодію влади та бізнесу, в основу якої покладено чітко встановлені правила та норми їх саморегуляції, поки що не йдеться, передусім через збереження системи диференційованого ставлення органів публічної влади до бізнесу, в основу якої покладено механізми прямої (персоніфікованої) взаємодії та надання преференцій окремим бізнес-структурам; низький рівень соціальної відповідальності бізнесу, його рентоорієнтовану поведінку та намагання інтегруватися безпосередньо у владу, а також високий рівень корупції, передусім у політичній сфері, що призводить до домінування різноманітних неформальних практик, які фактично витісняють на периферію політико-управлінських процесів формальні інститути, діяльність яких пов'язана з міжсекторальними взаємодіями.

Отже, враховуючи вищевикладене, мусимо констатувати, що станом на початок 2022 року в Україні сформувалася своєрідна інституційна пастка – неефективна самопідтримувана стійка інституційна рівновага, в основі якої – сукупність формальних та неформальних політичних інститутів (із суттєвим домінуванням останніх) у політичному процесі, яку ніхто з головних політичних акторів не зацікавлений змінювати. Прикладами інституційних пасток в економіці є бартер, ухилення від податків, корупція, неплатежі, песимістичні очікування, а в політиці – авторитарний чи гібридний режим із неефективним розподілом повноважень між гілками влади, недієвою виборчою і партійною системою, недосконалим механізмом формування загальнодержавних (федеральних чи унітарних) і місцевих органів управління [5, с. 283]. Стійке ж небажання вітчизняної політичної еліти змінювати ситуацію та виходити з інституційної пастки було пов'язано з простою причиною – саме домінування неформальних практик у політичному процесі дозволяє отримувати так звану "ренту", яка за великим рахунком нічим не відрізняється від пограбування країни, і, звичайно, утримуватися при владі, граючи на суперечностях та слабкості формальних політичних інститутів, передусім – громадянського суспільства.

Дискусія і висновки. Незважаючи на те, що на початок 2022 року в контексті специфіки та динаміки політичного процесу Україна перебувала у своєрідній інституційній пастці, після 2014 року ситуація поступово змінювалася на краще. Попри війну та пов'язані з нею негативні процеси в соціальній та економічній сфері (які мають об'єктивні причини), ми можемо констатувати початок руху країни в бік виходу з інституційної пастки. Повільному переходу від "гібридного" політичного режиму до країни з повноцінною демократією сприяють певні інституційні зміни в контексті політичних процесів. Зокрема, ідеться про значне розширення спроможності організацій громадянського суспільства (особливо в контексті розвитку волонтерського руху та впливу на прийняття рішень органами місцевого самоврядування); початок повномасштабної реформи судової системи; децентралізацію та реформу державної служби (ширше – формування системи публічного управління та адміністрування); зміну зовнішньополітичних пріоритетів, що позитивно впливає на аксіологічну трансформацію українського суспільства, посилення процесів політичної конкуренції тощо.

На нашу думку, у найближчій перспективі слід зосередитися на посиленні повноважень та розширенні впливу представницьких органів державної влади, адже саме через них громадяни стають ближчими як до процесу публічного управління загалом, так і до законодавчої роботи. Наразі цей потенціал громадської участі розкритий не повною мірою, у тому числі – у контексті лобювання публічних інтересів, впровадження принципів реального народовладдя тощо.

Відповідно, це є вкрай перспективним та актуальним напрямом розвитку вітчизняного парламентаризму як системи правління, що реалізується в умовах демократичного суспільства з високим рівнем політико-правової культури, характеризується чітким розподілом законо-

давчої і виконавчої функцій за панівного становища парламенту як державного органу народного представництва, що обирається шляхом прямих, загальних, вільних і періодичних виборів.

Список використаних джерел

1. Державне політичне правління і національна єдність: аналітична доповідь / за ред. О.М. Майбороди. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 248 с.
2. Інституційні зміни політичної системи сучасної України: оцінка стану та напрями оптимізації: аналітична доповідь / за ред. Г. І. Зеленько. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. 164 с.
3. Кармазіна М. Тридцять років української багатопартійності (кінець 1990 – початок 2020 рр.). Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 88 с.
4. Кузьо Т. Посткоммунистические транзиты: три измерения или четыре? Ойкумена. Альманах сравнительных исследований политических институтов, социально-экономических систем и цивилизаций. 2005. № 3. С. 169–181.
5. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зиг'заги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014) : монографія. Чернівці : Книги – XXI, 2016. 552 с.
6. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с.
7. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
8. Рейтерович І. В., Парфенюк Т. В. Концептуальні підходи дослідження місця та ролі груп інтересів у виробленні публічної політики. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 92–98.
9. Carothers T. The End of Transition Paradigm. *Journal of Democracy*. 2002. Vol. 13. № 1. P. 5–21.
10. Goshovska V., Danylenko L., Dudko I., Makarenko L., Maksimentseva N. Formation of political leaders in countries of democratic transit: experience for Ukraine. *Laplage em Revista*. January – April 2021. № 1–2. P. 322–446.

References

1. Majboroda, O. M. (2017), *Derzhavne politychne pravlinnia i natsional'na iednist'* [State political government and national unity], IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
2. Zelen'ko, H. I. (2014), *Instytutysjni zminy politychnoi systemy suchasnoi Ukrainy: otsinka stanu ta napriamy optymizatsii* [Institutional changes in the political system of modern Ukraine: assessment of the state and directions of optimization], IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
3. Karmazina, M. (2020), *Trydtsiat' rokiv ukrains'koi bahatopartijnosti (kinets' 1990 – pochatok 2020 rr.)* [Thirty years of Ukrainian multiparty system (late 1990 – early 2020)], IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
4. Kuz'o, T. (2005), "Post-communist transits: three dimensions or four?", *Oykumena. Al'manakh sravnytel'nykh yssledovanyj polytycheskykh ynstitutov, sotsyal'no-ekonomycheskykh system y tsyvylyzatsyj*, vol. 3, pp. 169 – 181.
5. Matsiievs'kyj, Yu. V. (2016), *U pasttsi hibrydnosti: zygzagy transformatsij politychnoho rezhymu v Ukraini (1991-2014)* [Trapped in Hybridity: Zigzags of Political Regime Transformations in Ukraine (1991-2014)], *Knyhy – XXI*, Chernivtsi, Ukraine.
6. IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy (2021), *Politychnyj protses u nezalezhnij Ukraini: pidsumky i problemy* [The political process in independent Ukraine: results and problems], *Instytut politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen'* im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
7. Horbatenko, V. P. (2004), *Politolohichnyj entsyklopedychnyj slovnyk* [Political science encyclopedic dictionary], 2-d ed., Heneza, Kyiv, Ukraine.
8. Reiterovych, I. and Parfeniuk, T. (2021), "Conceptual approaches to studying the place and role of interest groups in the development of public policy", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 92–98.
9. Carothers, T. (2002), "The End of Transition Paradigm. *Journal of Democracy*", vol. 13, no. 1, pp. 5-21.
10. Valentyna Goshovska, Lydiia Danylenko, Iryna Dudko, Liliia Makarenko, Nadia Maksimentseva (2021). Formation of political leaders in countries of democratic transit: experience for Ukraine. *Laplage em Revista*. № 1-2, January – April 2021, pp. 322-446.

Отримано: 14.11.22
Ухвалено до друку: 19.12.22
Опубліковано: 30.01.23

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv
Public Administration, 1(17), 16-20
UDC 321:316.3(477)
DOI: doi.org/10.17721/2616-9193.2023/17-3/7

Valentyna Goshovska, Dr of Political Sciences
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3011-4450>
e-mail: v.goshovska@gmail.com

Ihor Reiterovych, PhD in Political Science
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-7852-1373>
e-mail: reiterovych@gmail.com

POLITICAL PROCESS IN UKRAINE: FEATURES, PROBLEMS AND PROSPECTS

The article focuses on the features of the political process in Ukraine. It is argued that the political process is a form of functioning of the political system of society in space and time, and also reflects the real interaction of subjects of public policy.

It is demonstrated that the conceptual principles of the theory and methods of studying political processes are sufficiently represented in native and foreign scientific literature. However, certain problems of political process development in Ukraine remain rather uncovered in the academic literature, in particular, the rise of new factors, challenges, or a permanent change in the political situation.

The purpose of the article is to analyze the features of the political process in Ukraine, identify its main problems and development prospects.

It has been determined that the political process in Ukraine is not linear, any consensus between the key actors of the process regarding its goals or means is a priori impossible, there is a constant vacillation between democratic and authoritarian tendencies, and most political actions and decisions are behind the scenes or shaded.

The author specifies that the key factors influencing the political process in Ukraine are the transformation of the institutional system, the role of interest groups and pressure, as well as the value system and behavioral code of the native political elite.

It is proved that an institutional trap has formed in Ukraine – an inefficient self-sustaining stable institutional balance based on a combination of formal and informal political institutions in the political process, which none of the main political actors want to change. This is due to the fact that in the institutional trap, political elites can receive rent and remain in power. At the same time, some institutional changes that took place in Ukraine after 2014 contribute to the gradual exit of our country from the institutional trap.

As a result, in the short term, it is necessary to focus on strengthening the powers and expanding the influence of representative bodies of state power, because it is through them that citizens become closer both to the process of public administration in general and to legislative work.

Keywords: political process, political institutions, institutional trap, interest groups, financial and industrial groups.